

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Непочатенко О.А., викладач

Уманський національний університет садівництва

Розглядається зв'язок між платоспроможністю та банкрутством, розраховано ймовірність банкрутства сільськогосподарських підприємств Уманського району, запропоновано адаптувати модель Е. Альтмана до вітчизняної фінансової звітності аграрних підприємств.

Connection is examined between solvency and bankruptcy, probability of bankruptcy of agricultural enterprises of the Uman district is expected, it offers to adapt the model of E. Al'tmana to the home financial reporting of agrarian enterprises.

Постановка проблеми. Однією з найбільш глобальних проблем нинішньої економіки є прогнозування неплатоспроможності підприємств, яке стало предметом сучасних наукових досліджень. Через множину існуючих точок зору, теоретичні й практичні підходи до вирішення цієї проблеми є предметом гострої дискусії. Тому виникла об'єктивна необхідність системного вивчення факторів, здатних забезпечити своєчасне попередження ймовірності банкрутства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретико-методичних основ та практичних рекомендацій щодо забезпечення платоспроможності та попередження ймовірності банкрутства аграрних підприємств здійснили вітчизняні вчені-економісти: В.В. Галасюк, А.А. Горбатенко, О.Є. Гудзь, Ю.Ю. Журавльова, Є.Є. Іонін, В.П. Клочан, В.В. Ковальов, Г.В. Ковальчук, Л.А. Костирко, Л.А. Лахтіонова, Л.О. Лігоненко, А.М. Поддєрьогін, О.О. Терещенко та ін.

Постановка завдання. Метою даної статті є розробка методичного підходу до діагностики та прогнозування ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загроза банкрутства має місце у випадках, коли неплатоспроможність стає стійкою, що свідчить про виникнення кризової ситуації і вимагає негайного «включення» антикризового механізму. У загальному вигляді схема, що відображає причинно-наслідковий зв'язок між платоспроможністю і банкрутством, представлена на рис. 1.

Неможливість задовольнити вимоги кредиторів щодо оплати товарів, робіт, послуг, забезпечити обов'язкові платежі до бюджету та позабюджетних фондів виникає внаслідок перевищення зобов'язань боржника над вартістю його майна або з причин незадовільної структури його балансу. На своєму шляху до повної неплатоспроможності підприємство проходить стадії погіршення економічного стану: приховане банкрутство; фінансову нестійкість; реальне банкрутство.

Рис. 1. Зв'язок між платоспроможністю та банкрутством

До визначальних обставин, що породжують банкрутство віднесено втрату платоспроможності і виникнення кризової ситуації. Саме до цих подій, необхідно сконструювати чіткий, ефективний механізм запобігання неспроможності у зрізі окремих фаз: у першій фазі він призначений для раннього виявлення втрати платоспроможності, у другій – недопущення невідповідного для підприємства розвитку кризової ситуації, що призводить до банкрутства, або, іншими словами, спрямованого на відновлення платоспроможності, якщо на першій стадії вона була втрачена. Кожній фазі притаманні власні способи і механізми запобігання неспроможності.

У Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» подається перелік заходів відновлення платоспроможності боржника, які здійснюються у другій фазі проведення процедур зовнішнього управління і включають:

- реструктуризацію підприємства;
- перепрофілювання виробництва;
- закриття нерентабельних виробництв;
- відстрочку та (або) розстрочку платежів, списання частини боргів, про що укладається мирова угода;
- ліквідацію дебіторської заборгованості;
- реструктуризацію активів боржника;
- продаж частини майна боржника;
- виконання зобов'язань інвестора про погашення боргу або частини боргу боржника;
- виконання зобов'язань боржника власником майна боржника та його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов'язань;
- продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу;
- інші способи відновлення платоспроможності боржника [1].

Всі способи пропонуються ілюструвати двома класами: що призводять і не призводять до зміни власника. Позиція «зміна власника» є досить важливою і суперечливою щодо відновлення платоспроможності у короткостроковій перспективі, оскільки при цьому поширені факти зволікання термінів введення на підприємстві процедури банкрутства із-за побоювання власників позбутися своєї власності, хоча іноді спостерігаються й протилежні явища – фіктивне і навмисне банкрутство, що здійснюються заради списання боргів і переділу власності.

Цей перелік варто дефрагментувати у чітку систему, що дає можливість висвітлити потенційну результативність способів, період їх віддачі і можливі наслідки для підприємства від вживання того або іншого способу. З цією метою нами розроблено класифікацію способів відновлення платоспроможності, яка представлена на рис.2.

Рис. 2. Класифікація способів відновлення платоспроможності

Крім того, ці способи відрізняються один від одного своєю результативністю. Кожен спосіб першого класу здатний відновити платоспроможність в повному об'ємі; окремі способи другого класу розв'язати це завдання, як правило, не можуть, для цього необхідне їх спільне використання.

Позиція «не призводять до зміни власника» представлена двома підкласами, основу яких складають ознаки витрат ресурсів на реалізацію того чи іншого способу.

Для оперативних способів властива висока швидкість реалізації з незначними матеріальними і фінансовими витратами, але незначний ефект. Як правило, вони розраховані на реалізацію стратегії виживання, тобто запобігання подальшому спаду і забезпечення виплат поточних платежів.

Що ж до повного відновлення платоспроможності, тобто погашення простроченої кредиторської заборгованості і поточних зобов'язань, то воно забезпечується стратегією економічного зростання, в основі якої лежать стратегічні способи, для реалізації яких, як правило, потрібні значні ресурси, а найголовніше, час. Від реалізації стратегічних заходів можна досягти досить значного ефекту: усувається не лише неплатоспроможність як наслідок кризи, ай причини, що її викликали.

Подолання наслідків фінансової дестабілізації аграрних підприємств потребує здійснення заходів фінансової санації фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційно-правового та соціального характеру, спрямованих на відновлення платоспроможності, зміцнення фінансового стану й підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності. До специфічних заходів відновлення платоспроможності аграрних підприємств відносяться також агротехнічні, зооінженерні, екологічні [2].

Специфічне місце у шерензі процедур банкрутства підприємства займає мирова угода, що укладається між боржником і кредиторами. Це непрямий спосіб відновлення платоспроможності, але за певних умов, наприклад, знижки з боргу, надання відступного, відстрочення боргів на тривалий період, він здатен кардинально обернути ситуацію відносно платоспроможності підприємства і, якщо не відновити її в повному об'ємі, то наблизити до цього. Тому мирову угоду нами віднесено до підкласу стратегічних змін.

На нашу думку, найбільш ефективним попередження неспроможності аграрних підприємств буде на стадії раннього виявлення втрати платоспроможності, а саме на етапі планування її на місяць, квартал, рік. Якщо на цьому етапі виявиться нестача притоку грошових коштів, то у підприємства залишиться резерв часу для вироблення та реалізації превентивних заходів. Цьому сприятиме створена система управління платоспроможністю, відсутність котрої на вітчизняних аграрних підприємствах є однією з першорядних причин виникнення їх неспроможності та наступного банкрутства. Не маючи такої системи, підприємства працюють «всліпу» й виникнення кризової ситуації для них нерідко виявляється несподіванкою. Так П. Друкер зазначав, що аналіз бізнесу та головних його складових завжди показує, що справи складаються набагато гірше, ніж очікувались. Товари, якими ми гордились, виявляються «учорашніми годувальниками». Діяльність, на яку не звертали увагу, виявляється крупним центром зосередження витрат і загрожує компанії втратою конкурентоспроможності. Те, що компанія вважала ознакою якості товару, зовсім не сприймається покупцями. Важливі і цінні знання або не застосовуються за призначенням, або дають результати, які нікому не потрібні [3, с.48].

Безумовно, наявність на підприємстві системи управління платоспроможністю не гарантує йому безкризового розвитку, однак значно скорочує

ймовірність виникнення кризи із внутрішніх причин, оскільки завдяки попередження наслідки кризи пом'якшуються.

З метою фінансового оздоровлення аграрних підприємств необхідно розробляти заходи, спрямовані як на загальне оздоровлення господарюючих суб'єктів, так й на виправлення конкретних негативних ознак фінансового стану. З цією метою необхідно найбільш ймовірно оцінити змогу підприємства відновити платоспроможність, або встановити глибину фінансової кризи.

Нами розраховано ймовірність банкрутства досліджуваних аграрних підприємств Уманського району за найбільш популярними моделями Е. Альтмана (1985р.), Р. Таффлера і Г. Тішоу, а також адаптованою до аграрних підприємств моделлю О.О. Терещенка. Для дослідження були відібрані аграрні підприємства із найнижчими показниками платоспроможності.

Для точності розрахунків пропонуємо адаптувати модель Е. Альтмана до вітчизняної фінансової звітності аграрних підприємств, а саме нами внесені корективи щодо розрахунку показника X_4 . В авторській моделі його пропонується розраховувати як відношення ринкової капіталізації акцій до повної балансової вартості боргових зобов'язань. Ми пропонуємо для аграрних підприємств його розраховувати як відношення суми власного капіталу до заборгованості.

Узагальнені результати представимо у табл. 1. Застосування моделей фінансової діагностики дало суперечливі результати. Вони вказують на мінімальну та можливу ймовірність банкрутства. У найзагрозливішому стані опинилось ТОВ № 27.

Таблиця 1

Розрахунок ймовірності банкрутства аграрних підприємств Уманського району

Підприємство	Модель Е.Альтмана	Модель Р. Таффлера і Г.Тішоу	Модель О.О.Терещенка
№ 23	3,539	2,292	7,626
№ 24	1,844	2,047	7,413
№ 6	2,286	2,191	7,802
№ 27	0,378	1,535	-2,129
№ 8	2,379	1,091	6,540
№ 26	1,310	0,739	5,228

Критичне значення

Можливе

Мінімальне

Проведений аналіз свідчить, що діагностика і прогнозування фінансового стану з метою виявлення негативних змін є об'єктивною та необхідною умовою антикризового управління підприємством.

Висновки. Відзначено, що між платоспроможністю і банкрутством існує щільний причинно-наслідковий зв'язок, і виникаюча неплатоспроможність є першим симптомом кризової ситуації з можливим переростанням її у неспроможність підприємств з подальшим банкрутством. Встановлено, що не кожний факт неплатоспроможності свідчить про виникнення кризи. Вона може бути короткочасним явищем, викликаним тимчасовою дією несприятливих

чинників. У цьому випадку загроза банкрутства зводиться до мінімуму, але підприємство зазнає деяких збитків у зв'язку з невчасним виконанням своїх зобов'язань і вживанням по відношенню до нього санкцій з боку кредиторів.

Література:

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 2343-ХІІ від 14 травня 1992р. [Електрон. ресурс] – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

2. Бурлака Ю.М. Фінансова санація аграрних підприємств: методологічний та регіональний аспекти / Ю.М. Бурлака // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С.47-52.

3. Друкер П. Эффективное управление [Текст] / П. Друкер; пер. с англ. – М., 2003. – 352 с. 67

Рецензент: д.е.н., професор Нестерчук Ю.О.

УДК 338.242:63

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Осташова В. О., к.ю.н.

Полтавська державна аграрна академія

У статті досліджено сутність креативної економіки як нового перспективного напрямку підвищення конкурентоспроможності вітчизняного продукту. Розкрито потенції розвитку сільських територій в умовах креативної економіки.

The article examines the essence of the creative economy as a new promising direction of improving the competitiveness of domestic products. Reveals the potency of rural development in the creative economy.

Постановка проблеми. З активізацією останнім часом соціально-економічних перетворень, приділенням особливої уваги креативній складовій у формуванні кадрових ресурсів, що включає здатність до пошуку альтернативних рішень відомих проблем, на переосмислення заслуговує питання віднайдення нових напрямів розвитку сільських територій. Актуальність досліджуваного питання обумовлена також процесами демократизації, глобалізації, поширенням новітніх інформаційних технологій та, врешті-решт, незворотністю вступу до нової стадії розвитку постіндустріального суспільства – креативної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Введення в обіг поняття «креативна економіка» було ознаменоване виходом у світ статті «THE 21ST CENTURY CORPORATION: The Creative Economy» у журналі «Business Week» 2000 року. У 2001 році вийшла книга Джона Хоукінса «Креативна економіка», яка сповістила наступ пост-інформаційної епохи, для якої інформація і знання – це ресурс, а рушійною силою і головною цінністю виступає творчість. Останніми роками досліджуваній проблемі все більше приділяють увагу вчені у всьому світі. Серед них слід назвати таких зарубіжних представників як Д. Ньюбігін, П. Кук, С. Торп, Й. Шерер та інші.